

Činnost sekce archivnictví v akademickém roce 2023/2024¹

Věra Slavíková

Do prvního ročníku v akademickém roce 2023/2024 nastoupilo 20 studentů archivnictví (13 jednooborových, 7 dvouoborových, a to 4 maior a 3 minor). Ve druhém ročníku studovalo 7 jednooborových a 1 dvouoborový posluchač maior, ve třetím pak 1 frekventant dvouoborový minor. Ve třech termínech (11. ledna, 13. června a 27. srpna 2024) 2 uchazečky obhájily diplomové práce a jedna studentka složila státní závěrečnou zkoušku, další posluchačka se pokusila absolvovat státnice alespoň zčásti.²

Garantem studia obou programů archivnictví zůstává Mgr. Jana Oppeltová, Ph.D., která společně s dalšími kmenovými členkami Mgr. Věrou Slavíkovou, Ph.D. a Mgr. Emou Šimkovou, Ph.D. zajišťovala výuku pomocných věd historických, archivnictví, dějin správy a dalších předmětů studia. Z dalších členů katedry, zabezpečujících základní předměty oboru, je třeba připomenout PhDr. Karla Podolského a doc. PhDr. Michaela Viktoříka, Ph.D., rovněž i externisty PhDr. Filipa Hradila, PhDr. Bohdana Kaňáka, Ph.D., Mgr. Tomáše Sedoníka, PhDr. Jana Štěpána, Ph.D. a Mgr. Oldřicha Václavíka. Na výuce a její organizaci participovala i doktorandka Mgr. Dana Surá. Na prezentaci sekce se podíleli také naši studenti archivnictví, např. při organizování dnů otevřených dveří, a to i s představením sekce pomocí výstavky pramenů.³

V průběhu akademického roku pokračovaly projekty NAKI III, a to Friedrich kardinál von Fürstenberg – poslední aristokrat na stolci olomouckých arcibiskupů, jehož příjemci jsou Muzeum umění v Olomouci (jako příjemce-koordinátor) a UP Olomouc,⁴ a Olomouc ve 3D – nová dimenze kulturního dědictví města: minulost, přítomnost, budoucnost, o nějž žádaly stejné

¹ Za spolupráci při zjišťování informací děkuji Mgr. Janě Oppeltové, Ph.D. a Mgr. Emě Šimkové, Ph.D.

² V lednovém termínu byly obhájeny následující diplomové práce – bakalářská (Milena Hoangová: Inventář k fondu Archiv obce Boršice 1799–1945 (1951) a magisterská (Lenka Uhlířová: Historie a katalog děkanské knihovny v Hořicích).

³ Konaly se 1. 12. 2023 a 27. 1. 2024 a aktivně se zde zapojili Barbora Bazalková, Markéta Jašková a Štefan Kaleta.

⁴ Ředitelkou za UP je Mgr. Ema Šimková, Ph.D., v týmu spolupracují Mgr. Štěpán Koudela, doc. PhDr. Jitka Jonová, Th.D., Mgr. Jana Oppeltová, Ph.D., Mgr. Patrik Pastrnák, M.A., D.Phil., Mgr. et Mgr. Zuzana Pastrnáková, Mgr. Věra Slavíková, Ph.D., Mgr. Soňa Topičová.

institute, jen příjemcem-koordinátorem se stala Univerzita Palackého Olomouc.⁵ Od července 2023 se také realizoval projekt Vytvoření informační základny pro budoucí implementaci metod forenzní genetické genealogie do kriminalistické praxe s Kriminalistickým ústavem Policie ČR,⁶ prvním výstupem projektu pak byl audiovizuální kurz pro výuku novověké paleografie především na základě matričních záznamů.⁷

Členové sekce se rovněž dlouhodobě snaží o popularizaci historických událostí či osobností s důrazem na interpretaci pramenů, což se odrazilo i na několika aktivitách v tomto akademickém roce. V září 2023 se nám podařilo připomenout výstavkou a časopiseckými příspěvky výročí založení Orla v České Třebové.⁸ V listopadu se pak jednalo o představení knihy *Městský chrám sv. Vavřince ve Vysokém Mýtě* v rámci Týdnu humanitních věd, v níž se zúročil náš badatelský zájem o církevní život ve Vysokém Mýtě.⁹ Sekce archivnictví se poměrně výrazně díky Mgr. Janě Oppeltové, Ph.D. zapojila i do oslav 450. výročí založení univerzity v Olomouci.¹⁰

Vyvrcholením několikaletých studentských praxí a intenzivní přípravy expozice *Historická knihovna a Stará prelatura v klášteře premonstrátů Želiv*

⁵ Širšího týmu pod vedením prof. Mgr. Ondřeje Jakubce, Ph.D. se účastní i kmenové členky sekce archivnictví.

⁶ Za FF UP jsou do projektu zapojeny doc. Mgr. Radmila Švaříčková Slabáková Ph.D. (vedoucí), Mgr. Jana Oppeltová Ph.D., Mgr. Věra Slavíková Ph.D. a Mgr. Ema Šimková Ph.D.

⁷ Kurz (koncipovaný jako audiovizuální příručka pro výuku novověké paleografie a nazvaný *Jana literarum veterum* je založený na příkladech různých typů matričních záznamů) realizovala v průběhu ledna – února 2024 Mgr. Jana Oppeltová, Ph.D. ve spolupráci s Audiovizuálním centrem UP Olomouc (Mgr. Daniel Kunz, Jan Dudáš), během následujících tří měsíců byl natočený materiál upraven, opravován a upravován. Vyvěšení tohoto kursu na [www.stránky: https://pvh.historie.upol.cz/video-man.php](https://pvh.historie.upol.cz/video-man.php) bylo řešeno ve spolupráci s firmou, spravující tyto stránky (Ivo Anderle, Solen Software <https://www.solensoftware.cz/>) již koncem února, poslední úpravy byly dorešeny v říjnu 2024.

⁸ Výstavka byla přístupná veřejnosti 17. srpna 2023 při vzpomínkové slavnosti a čerpala z pramenů spolkových, ale i uložených v Městském muzeu v České Třebové a v osobních sbírkách.

⁹ Představení knihy *Městský chrám sv. Vavřince ve Vysokém Mýtě* proběhlo 15. listopadu 2023 v rámci Týdnu humanitních věd za účasti spoluautorů Mgr. Jany Oppeltové, Ph.D. a Mgr. Věry Slavíkové, Ph.D. a především editorky PhDr. Kristiny Uhlíkové, Ph.D., vedoucí Oddělení dokumentace Ústavu dějin umění AV ČR.

¹⁰ Nejprve se 13. listopadu 2023 aktivně účastnila na představení druhého svazku olomoucké univerzitní matriky *Matricula olomoucké univerzity (1636–1637) 1652–1729* editorů Vladimíra a Libuše Spáčilových), pořádaných Vydavatelstvím Univerzity Palackého. O dva týdny později (30. listopadu) představila formou přednášky pro veřejnost studentský život na staré olomoucké univerzitě (Poutníci k chrámu moudrosti ve Vlastivědném muzeu Olomouc v rámci doprovodného programu k tam konané výstavě *Chrám moudrosti, jezuitská univerzita v Olomouci 1573–1773*). Dále participovala na odborné stránce Věčného kalendáře vydaného VMO u příležitosti oslav 450 let jezuitské univerzity.

bylo její slavnostní otevření 22. března 2024 za účasti předsedy Senátu Parlamentu ČR, rektora UP a dalších významných hostů.¹¹

Dále jsme již tradičně 7. června 2024 v rámci Noci kostelů připomněly výročí zničujícího požáru města a chrámu sv. Vavřínce ve Vysokém Mýtě v roce 1774 a následnou obnovu městského kostela a připravily výstavu k tomuto tématu.¹² V návaznosti na předchozí badatelské úsilí proběhly i přednášky o historii zámekského kostela v Rokytnici v Orlických horách a jeho komentované prohlídky.¹³ Letní aktivity zakončila v srpnu přednáška Poutní tradice na Svatém Kopečku u Olomouce v 17. a 18. století pro Matici svatokopeckou v rezidenci na Svatém Kopečku.¹⁴

Během akademického roku 2023/2024 se podařilo realizovat všechny naplánované praktické kurzy, a to včetně praxí v různých paměťových institucích, které si posluchači vybírají a domlouvají sami. Jedná se především o průvodcovské služby na různých hradech a zámcích či místních muzeích, díky nimž si posluchači mohou představit běžný provoz těchto institucí a navázat důležité vazby.

Tradiční terénní praxe organizované sekci archivnictví je možné realizovat díky zájmu studentů archivnictví a historie, ale také institucí, jež vlastní velké množství písemných či hmotných pramenů. Právě jejich pochopení a vytvoření příznivých podmínek, mezi něž patřilo poskytnutí bezplatného ubytování, se účastníci věnovali pořádání, evidenci a dokumentaci historických pramenů, procvičili si na autentickém materiálu řadu dovedností při jeho určování, popisu a pořádání a mnohdy přispěli k jeho záchraně.

Ještě na podzim roku 2023 se podařilo v rámci prodloužených víkendů (17.–19. listopadu, 1.–3. prosince 2023) připravit depozitáře a knihovni sál na již zmíněné slavnostní otevření historické knihovny kláštera Želiv.

Hned po skončení výuky v letním semestru (2.–12. května 2024) proběhla v italském městě Pistoia revize a stěhování historické knihovny rodiny Ciami, praxi sedmi účastníků zpestřily výlety v Luce, Pise a ve Florencii.

¹¹ Přípravným pracím na libretu, popiskách, průvodcovském textu a školení průvodců se věnovala zejména Mgr. Jana Oppeltová, Ph.D., za spolupráce celé sekce archivnictví. Dr. Oppeltová také osobně provedla zúčastněné hosty při otevření expozice, stejně jako začátkem dubna televizní štáb při natáčení příspěvku o nové expozici pro Křesťanský magazín odvysílaný v České televizi dne 21. dubna 2024.

¹² Noc kostelů se odehrála za přispění Regionálního muzea ve Vysokém Mýtě, výběr a popis exponátů uskutečnily a návštěvníky formou prezentace a komentovaných prohlídek provedly Mgr. Jana Oppeltová, Ph.D. a Mgr. Věra Slavíková, Ph.D.

¹³ Proběhly 26. července 2024 za účasti Mgr. Věry Slavíkové, Ph.D.

¹⁴ Posluchačům se 18. srpna 2024 věnovala Mgr. Jana Oppeltová, Ph.D.

Následně se pokračovalo v katalogizaci zejména mladšího knihovního fondu v programu Tritius v Diecézní knihovně v Litoměřicích. Praxe 18.–26. května 2024 se zúčastnilo deset posluchačů, kteří se na závěr pobytu vydali na exkurze do Drážďan (výstava svatovítského pokladu *Fragmente der Erinnerung*) a do Roudnice nad Labem.

Další praxe se odehrála 23.–29. června 2024 v cisterciáckém klášteře v Oseku, kde se 16 účastníků věnovalo revizi uspořádání mladšího fondu klášterní knihovny, pocházejícího z druhé poloviny 18. a z 19. století, a to na základě nalezených revizních katalogů. Zároveň probíhal prozatímní soupis neevidovaných svazků zdejšího knižního fondu, který je ve správě Regionálního muzea v Teplicích. I zde se mohli frekventanti seznámit s okolím, prohlédli si osecký klášter, dále také zámky Jezeří a Duchcov.

Knihovní zaměření měla i praxe v klášteře Želiv, kde se v termínu 2.–9. července studenti věnovali soupisu historického fondu knihovny a pořádání nového fondu. I zde se našel čas na odpočinek (např. opékání vuřtů na klášterní zahradě) a poznávání (areál kanonie, včetně Trčkova hradu a kostela, dále pak zámek v nedaleké Červené Řečici). Celkový počet účastníků želivských praxí v akademickém roce 2023/2024 byl 37.

Na detailní průzkum a interpretaci areálu premonstrátské kanonie v Teplé u Mariánských Lázní byl zaměřen seminář *Stavební památka – porozumění a dokumentace kulturně-historického fenoménu*, který se konal 29. července – 4. srpna 2024. Lektory – pocházející nejen z Katedry historie FF UP, ale také Semináře dějin umění FF MU a dalších institucí¹⁵ – usilovali o to, představit účastníkům areál živé řeholní instituce jako pramen, k němuž je možné přistupovat z různých stran. Různé budovy a místnosti kanonie byly posluchačům přiblíženy jako stavební úloha, umělecké dílo i prostor, v němž probíhal život řeholníků. Kromě jedenácti olomouckých vysokoškolských frekventantů projevil o seminář zájem i jeden středoškolský student.

Většina kurzů by nemohla proběhnout bez již zmíněné vstřícnosti dotčených institucí, nadstandardní spolupráce pokračovala rovněž s Vlastivědným muzeem v Olomouci. Díky ní je možné exkurzemi seznámit studenty prvního ročníku s tímto typem pamětových institucí. Zásluhou pracovníků Archivu UP se také podařilo seznámit naše frekventanty s náplní činnosti specializovaného archivu. Tradičně se rozvíjí spolupráce s řadou státních archivů v bezprostředním okolí.

¹⁵ Lektory byli Ing. Jiří Bláha, Ph.D., Mgr. Aleš Flídr, Mgr. Jakub Krček, prof. PhDr. Jiří Mikulec, CSc. a Mgr. Jana Opetlová, Ph.D.

Spolupráce pokračovala i s dalšími institucemi – kromě již výše zmíněných subjektů římskokatolické církve¹⁶ se prohloubila kooperace s Archivním a muzejním oddělením Úřadu Ústřední rady Církve československé husitské,¹⁷ s Krajskou expoziturou Skautského institutu v Olomouci¹⁸ a také s Regionálními muzei v Litomyšli a Vysokém Mýtě. Sekce archivnictví rovněž pokračovala ve spolupráci s metodickou skupinou pro zpracování dokumentů vikariátních a děkanských úřadů při AS MV ČR a komisí VISK 6 Národní program digitálního zpřístupnění vzácných dokumentů Memoriae Mundi Series Bohemica při Ministerstvu kultury ČR, Oddělení literatury a knihoven.

Dále se sekce archivnictví podílí, a to včetně posluchačů, na pořádání dokumentů Centra československých exilových studií,¹⁹ jejich zpřístupňování badatelům²⁰ a na budování kontaktů s těmi, kteří by mohli jeho fondy dále rozšířit. Konkrétním příkladem může být doplnění knihovny Centra – mimo jiné zde byly zařazeny publikace věnované panem Martinem Jostenem, pocházející z knihovny jeho otce Josefa, které z Londýna přivezla Mgr. Ema Šimková, Ph.D. Také pokračovalo zpracovávání jednotlivých archivních souborů a fondů Centra pro československá exilová studia a v tomto školním roce bylo zadáno celkem pět prací, které měly zpřístupnit další zde uložené celky.²¹

Zaznamenáníhodnou akcí byla i prezentace knihy Bohumila Vostala o sochaři Frantovi Bělském (Portrétoval jsem anglickou královnu. Praha 2023)

¹⁶ Kromě Biskupství litoměřického, kde spolupráce funguje již řadu let díky tamnímu archiváři a absolventu archivnictví a historie Mgr. Martinu Barusovi, se jedná zejména o řeholní instituce – Českomoravskou provincii Hospitálského řádu sv. Jana z Boha – Milosrdných bratří sídlící v Brně a Kanonie premonstrátů v Teplé a Želivi, jejichž představeným patří velké poděkování za otevřenost a vstřícnost vůči našim posluchačům.

¹⁷ Další fond (NO CČsH v Příbyslavi) začala v rámci své bakalářské práce zpracovávat Klára Charouzdová.

¹⁸ Studenti 2. ročníku díky zápatě z této instituce mohou získat praktické zkušenosti s pořádáním fondů jednotlivých středisek.

¹⁹ V tomto školním roce probíhalo zejména zpracování exilových periodik studentkami Kristýnou Dohnalovou a Gabrielou Zálešákovou, obě také participovaly na zpracování osobního fondu PhDr. Miroslava Pauzy, CSc., který bude předán Archivu Univerzity Palackého.

²⁰ Centrum navštívili celkem čtyři badatelé, kteří čerpali zejména z materiálů svázaných s osobou generálmajora Karla Alexe Pospichala (1913–2006, kromě jeho písemné pozůstalosti se jednalo soubory Československá obec legionářská v zahraničí, Svaz letců svobodného Československa) a také s fondem Rady svobodného Československa (ze starší části do roku 1974 byly čerpány některé poznatky o Františku Kovárnovi (1905–1952) a Vojtovi Benešovi (1878–1951), z mladší části fondu pak o vztahu mezi exilem a Chartou 77).

²¹ Zuzana Gomolová: Osobní fond Antonína Nehasila (1896–1970), Aděla Holíková: Osobní fond Ladislava Husáka (1923–1984), Jitka Lacmanová: Fond Kruhu přátel československé knihy, Vanda Melichaříková: Osobní fond Eduarda Fuska (1901–1991), Zdislava Pavlůsková: Osobní fond Josefa Jostena (1913–1985).

dne 25. října 2023 v Olomouci. Protože ke vzniku knihy přispěly i materiály z osobního fondu Josefa Jostena, uložené v ČČES, během představení knihy bylo prezentováno Centrum a jeho materiály. Dále Centrum poskytlo fotografie pro knihu Jana Brože: Václav Majer, hlava neústupná, srdce odvážné. Politické osudy sociálnědemokratického politika (Praha 2025), a to z fondů Rada svobodného Československa I. a ještě neuspořádaného souboru dokumentů Eduarda Fuska.

Jednotlivé ročníky posluchačů archivnictví si taktéž prohlubovaly znalosti v rámci odborných praxí především ve státních archivech, ovšem exkurze do různých typů archivů proběhly pouze v Olomouci.²²

Na podzim roku 2023 se uskutečnilo několik neformálních akcí archivářů – vedle setkání s prvním ročníkem na začátku semestru se jednalo zejména o tradiční pasování archivářů, které se konalo ve dnech 20.–21. října 2023 v Hulíně. V pátek si účastníci prohlédli holešovské památky, při zdejším putování pak první ročník plnil úkoly z archivnictví a pomocných věd historických, připravené pro tuto příležitost staršími ročníky. Následovala komentovaná prohlídka zámku a přilehlého okolí. Po návratu do Hulína pak společné hry a povídání byly završeny slavnostním uvedením uchazečů do stavu archivářského. V sobotu studenti zavítali do Muzea Františka Skopalíka v Záhlinicích a odpoledne pokračovali v objevování zajímavých míst v Hulíně. Ještě v prosinci 2023 se studentská obec archivářská sešla na tradičním předvánočním večírku. Vedle čistě archivářských aktivit se posluchači archivnictví účastnili i dalších akcí organizovaných Katedrou historie FF UP, tedy i každoročního plesu katedry historie s názvem Mafie (8. února 2024).

²² Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc, SOkA Olomouc (říjen 2023) a Archiv UP (listopad 2023).